

25/33 – Høringsinnspill - krav og kriterier for bærekraftige leverandørkjeder

Innholdsfortegnelse

1	Referanse	3
2	Bakteppe.....	3
2.1	IT-bransjen	3
2.2	Oppfølging av leverandørkjeder	11
3	Tilbakemelding på høringsforslaget.....	12
3.1	Reviderte kontraktsvilkår	12
3.1.1	Om høringsforslaget.....	12
3.1.2	Kommentarer til høringsforslaget.....	12
3.1.3	Konklusjon.....	15
3.2	Kvalifikasjonskrav	16
3.2.1	Kvalifikasjonskrav 1.....	16
3.2.2	Kvalifikasjonskrav 2.....	16
3.3	Krav i kravspesifikasjon	17
3.4	Tildelingskriteria.....	18
3.4.1	Tildelingskriterium 1	18
3.4.2	Tildelingskriterium 2	18
3.5	Tildelingskriterium 3	19
4	Forbedringsforslag.....	20
4.1	Særskilte kontraktsvilkår for menneskerettigheter	20
4.2	Kvalifiseringskrav	21
4.3	Krav i kravspesifikasjonen	21
4.4	Tildelingskriterium	21
4.5	Alternativ til konkurransespesifikke leverandørgodkjenninger	21

Vedlegg: 5

1. Forslag til reviderte kontraktsvilkår for ivaretagelse av menneskerettigheter
2. Forslag til kvalifikasjonskrav for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet
3. Forslag til krav i kravspesifikasjonen for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet
4. Forslag til tildelingskriteria for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet
5. Forslag til opplegg nasjonal leverandørgodkjenning

Non Disclosure – bruk av dette dokumentet er underlagt følgende bruksvilkår:

Dette dokumentet inneholder materiale eller opplysninger (informasjon) som tilhører Atea ASA eller et datterselskap av Atea ASA (Atea). Dokumentet kan også inneholde informasjon som en eller flere tredjeparter har gitt Atea rett til å dele videre med deg som mottaker på denne måten. Dokumentet inneholder informasjon som er beskyttet som immaterielle rettigheter, personopplysninger, forretningshemmeligheter eller etter lov eller avtale.

Atea med lisensgivere beholder alle rettigheter til enhver informasjon i dette dokumentet. Dersom mottaker ønsker å bruke dette dokumentet eller enhver informasjon fra dette dokumentet ut over den nødvendig bruk som mottaker er gitt av Atea, må mottaker innhente skriftlig forhåndsgodkjenning fra Atea for enhver planlagt utnyttelse ut over slik strengt nødvendige bruk. Mottaker skal slette dette dokumentet og kopier av det fra den dagen mottaker ikke lenger har behov for å bruke dokumentet.

1 Referanse

Atea viser til mottatt høringsforslag, samt møter og e-poster angående kontraktsvilkår, krav og kriterier for bærekraftige leverandørkjeder.

Dette dokumentet er Ateas svar.

Vår kontaktperson:

Jon-Ivar Paulsen
Senior Business Manager
90 72 14 12
jon-ivar.paulsen@atea.no

Vi stiller gjerne opp i en videre dialog hvis det er ønskelig.

2 Bakteppe

Før Atea svarer på det forespurte vil vi gi en **kort redegjørelse** for en del viktige **realiteter i IT-bransjen** og vår oppfatning av hvordan **dagens** opplegg for oppfølging av leverandørkjeder **praktiseres**.

Dette for å sikre tilstrekkelig forståelse for den bakgrunnen som vårt svar er gitt på.

2.1 IT-bransjen

Når offentlige oppdragsgivere («Kunden») anskaffer IT-løsninger (maskinvare – fysiske produkter), så er de leverandørene som man inngår avtale med («Leverandøren»), norske selskaper som er forhandlere av produkter som i all hovedsak ikke produseres i Norge. Ingen norske «leverandører» produserer selv maskinvare, men setter sammen maskin- og programvare til helhetlige IT-løsninger for oppdragsgivere.

De produktene som selges, har en **ekstremt kompleks verdikjede** som kjennetegnes av:

Leverandørens avtaleparter

Atea operer mot **produsenter** på to hovedmåter, enten via **direkte partnersamarbeid** eller ved hjelp av avtaler med **distributører** (importører).

- **Partneravtaler** er avtaler med produsenter som Leverandøren er knyttet tettere mot, og hvor begge parter har forpliktet seg til betingelser ut over en tradisjonell forhandlerstatus. En slik avtale har naturlig nok en prisfordel, men også punkter som sikrer høyere kompetansenivå, og gjerne bedre betingelser når det gjelder service og garanti. Den faktiske fysiske leveransen av produktene skjer ofte via distributører som er godkjente av produsenten.
- I tillegg til partneravtaler har Atea egne **distributøravtaler**. En distributør har i de fleste tilfeller et større produktsortiment i tillegg til de Leverandøren har partneravtaler med. Med en slik modell så vil Atea også ha tilgang på produkter som ikke faller inn under partnersamarbeid direkte med produsent.

Verdikjeden for maskinvare

Verdikjeden for maskinvare består av en rekke steg:

Figur 1: Steg i leverandørkjeden for maskinvare.

Stegene i verdikjeden for maskinvare:

- **Utvinning av råmaterialer**

Råmaterialer fremskaffes primært på to måter:

1) Fremskaffelse av jomfruelige råmaterialer:

- Utvinning av materialer fra **gruver**, og det finnes flere typer gruver:
 - **Åpne gruver (Open-pit mining)**
Store, åpne hull i bakken hvor mineraler og metaller utvinnes fra overflaten.
 - **Underjordiske gruver (Underground mining)**
Gruver hvor mineraler utvinnes fra dype underjordiske sjakter og tunneler.
 - **Plasseringsgruver (Placer mining)**
Utvinning av mineraler fra elveleier og andre sedimentære avsetninger.
 - **In-situ leaching (ISL)**
En metode hvor kjemikalier injiseres i bakken for å løse opp mineraler, som deretter pumpes opp til overflaten.
 - **Sjaktgruver (Shaft mining)**
Gruver som bruker vertikale sjakter for å nå dype malmforekomster.
 - **Uformell og småskala gruver (Artisanal and small-scale mining – ASM)**
Mindre gruver som drives nesten utelukkende uten mekaniske hjelpemidler og er utenfor offentlig regulatorisk kontroll. Sysselsetter ca. 45 millioner mennesker – kun i utviklingsland.
- Råmaterialer blir **smeltet og raffinert**, og det finnes flere typer av disse:
 - **Blast furnaces**
Primært for å smelte jernmalm for å omforme til stål.
 - **Electric Arc Furnaces (EAF)**
Brukes til å omforme skrapjern til stål.
 - **Induction Furnaces**
Brukes til å smelte ikke jernholdige metaller som aluminium og kobber.
 - **Flash Smelters**
Brukes til å smelte kobberkonsentrater.
 - **Refining Furnaces**
Brukes til å foredle metaller fra andre smelteprosesser til høyere renhetsgrad.
- Råmaterialer blir **solgt til komponentproduksjon**, og det skjer på flere måter:
 - Direkte salg
 - Råvarebørser
 - Involverte
 - Selgere:
 - Gruver (direkte salg fra gruver)
 - Smeltere og raffinierier (kjøpt fra gruver)

- Kjøpere:
 - Komponentprodusenter
 - Kommersielle agenter:
 - Forhandlere
 - Spekulanter
 - Finansinstitusjoner
- Hvem:
 - Kommersielle
 - Chicago Mercantile Exchange (CME): landbruk, metaller og energi.
 - London Metal Exchange (LME): metaller
 - New York Mercantile Exchange (NYMEX): energi og metaller
 - Shanghai Futures Exchange (SHFE): metaller, gull og kjemikalier
 - Statlige
 - Råvareformidlere (brokere)
 - Kobler kjøpere og selgere
 - Markedsanalyse, forvaltning, risk management, strategiutvikling
 - Utfører transaksjoner

2) Materialgjenvinning fra avhendet maskinvare:

Innsamlet maskinvare går via avfallsmottak, som kildesorterer i materialkategorier, og råmaterialer blir enten sendt til omsmelting og raffinering (se over) eller solgt til komponentproduksjon (se over).

• Design

Det foretas design på flere nivåer, både for komponenter og for ferdige produkter, og består av disse trinnene:

- Innsamling av krav og behov
- Konseptuelt design
- Detaljert design
- Prototyping og testing

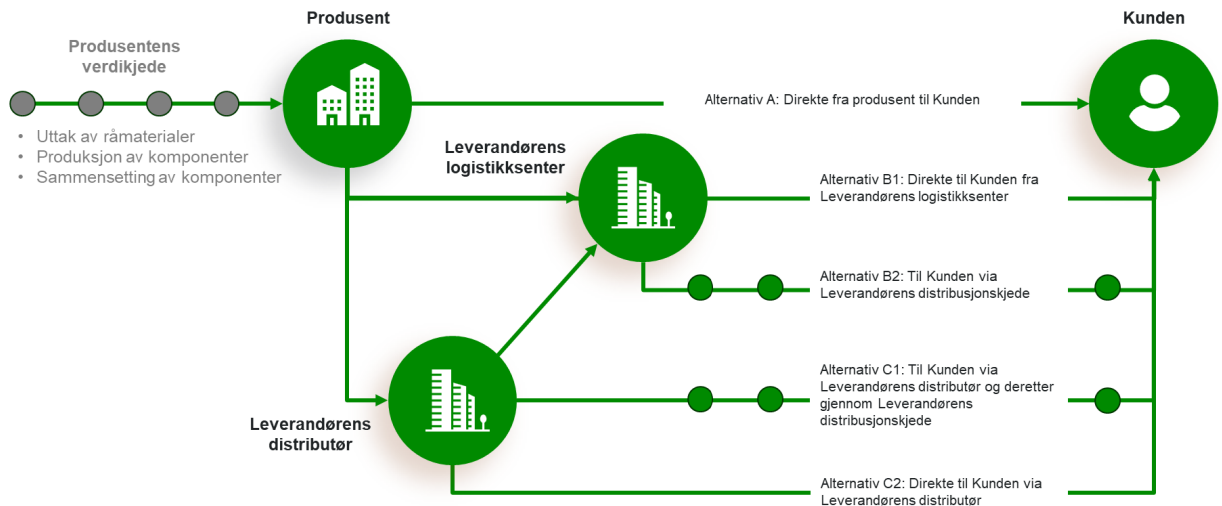
• Komponentproduksjon

Omfatter følgende trinn:

- Design og utvikling
 - Lage, teste og validere prototyper før masseproduksjon
 - Utvikling av komponenter basert på spesifikasjoner fra
 - «leddet over»
 - produsent (merkevareeier)
- Produksjon av komponenter

Masseproduksjon av komponenter ut fra spesifikasjon og avtale med «leddet over» eller produsent (merkevareeier)
- Kvalitetskontroll og testing
 - Funksjonstesting
 - Pålitelighetstesting
 - Kvalitetssikring
- Levering og logistikk
 - Pakking og emballering av ferdige komponenter
 - Distribusjon til «leddet over» eller produsent (merkevareeier)

- Innovasjon og oppdatering:
 - Forskning og utvikling
 - Oppdateringer av leverte eller fremtidige leveranser
- **Produktsammenstilling:**
Omfatter følgende trinn:
 - Forberedelse av komponenter
 - Sammensetning av ramme og chassis
 - Installasjon av «bunn»
 - Sammenkobling av «bunn» og «topp»
 - Ferdigmontering
 - Installasjon av programvare
 - Testing og kvalitetskontroll
- **Distribusjon**
Transport og distribusjon fra produsentens sluttmonteringsfabrikk til Kunden foretas på flere måter.

Figur 2: Alternative former for transport og distribusjon fra fabrikk til sluttkunde.

I tilknytning til leveransen til sluttkunde må også **produktemballasje** nevnes. Hensikten med produktemballasjen er å beskytte produktene under transport og produksjon, men også ved lagring i flere av stegene knyttet til komponentproduksjon og produktsammenstilling.

Ved noen forsendelser (f.eks. alternativ A, B1 og C1 i figur 2) kan transport og distribusjon foretas uten produktemballasje.

Ved utlevering av produkt (og deler, jf. bruk), kan Leverandøren foreta innsamling av produkt-emballasje. Innsamlet produktemballasje blir vurdert for gjenbruk eller resirkulering, og deretter klargjort for gjenbruk eller resirkulering. For gjenbruk tar Atea enten vare på emballasjen eller sender den tilbake til produsent. For resirkulering blir emballasje sendt til myndighetsgodkjent mottak av emballasje for videre resirkulering (enten brenning eller materialgjenvinning).

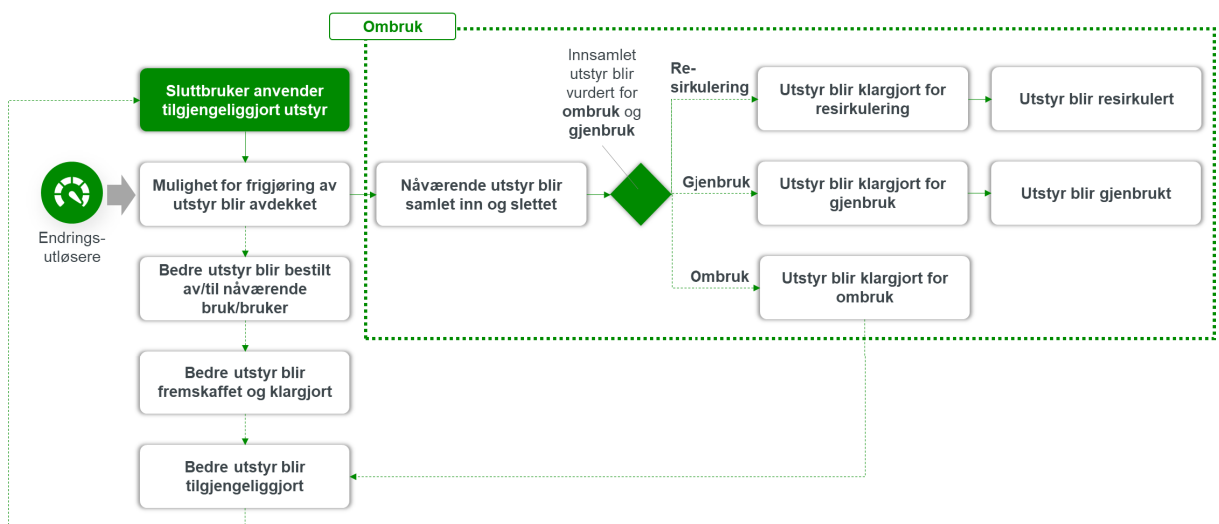
- **Bruk**
Sluttkunden anvender maskinvaren til sine formål.

Sluttkunden supplerer med annen maskinvare (som har sin egen verdikjede) for tilleggsutstyr.

For å kunne utføre reparasjoner, oppgraderinger og «oppussing» trengs det **deler**, og det fremskaffes enten som originaldeler fra maskinvarens opprinnelige produsent eller fra spesialiserte produsenter av deler. Produsent av original maskinvare produserer altså både komplette produkter og «originaldeler». I begge tilfeller er det egne dedikerte verdikjeder for deler.

- **Avhending**

Når en sluttkunde ikke lenger skal anvende et konkret produkt, foretas normalt følgende:

Figur 3: Prosessene ved avhending av maskinvare.

Informasjon på alt innsamlet utstyr blir **slettet** i samsvar med formelle sikkerhetskrav.

Hvis **internt ombruk** hos samme sluttkunde ikke er ønskelig eller mulig, blir det vurdert om det er mulig eller hensiktsmessig å gi maskinvaren «second life» hos en annen sluttkunde gjennom gjenbruk, eller om resirkulering er eneste mulighet.

Hvis det skal foretas **gjenbruk**, må utstyret klargjøres for salg og leveranse til en annen sluttkunde enten i Norge eller i utlandet. Utstyret selges da enten direkte til andre sluttkunder av Atea eller selges til spesialiserte «second life brokere». Utstyr som ikke blir solgt, blir resirkulert.

Ved **resirkulering** foretar enten Atea selv en dekomponering og kildesortering i material-kategorier før dette blir sendt til et norsk myndighetsgodkjent mottak av EE-avfall, eller alternativt blir produktet i sin helhet sendt til et norsk EE-avfallsmottak. I begge tilfeller foretas det en videre sortering i hva som kan og ikke kan materialgjenvinnes. Avfallsmottaket selger resirkulerbare materialer til råvarebørser eller direkte til komponentfabrikker (jf. over). I visse tilfeller blir komponenter sendt tilbake til produsent for komponentgjenbruk.

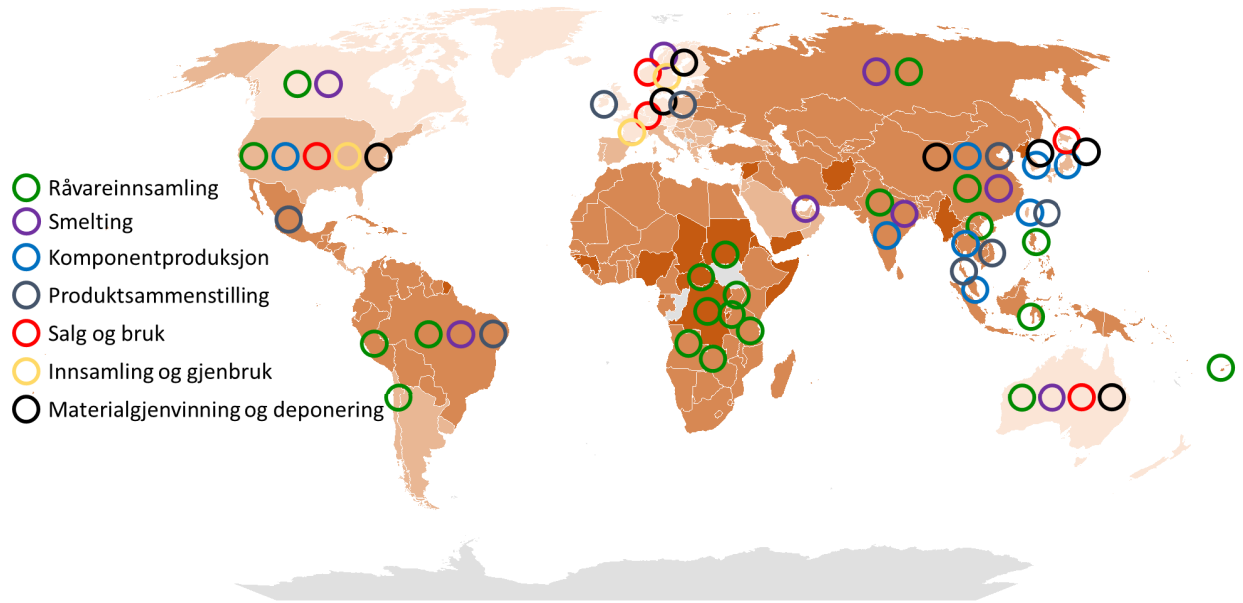
Det som ikke kan materialgjenvinnes blir enten brent eller deponert på godkjent deponi.

Geografien i verdikjeden for maskinvare

Maskinvare har en global verdikjede som vist i fig. 4 med eksempel for bærbare PC-er.

Årsaken til dette er primært:

- Hvor jomfruelige råmaterialer befinner seg.
- Oppsettet av øvrig elektronisk produksjon.
- Forskjeller i kostnadsnivåer.

© Australian Bureau of Statistics, GeoNames, Microsoft, Navinfo, OpenPlaces, OpenStreetMap, TomTom, Zenrin
Powered by Bing

Figur 4: Maskinvare har en global geografi.

Aktører i verdikjeden for maskinvare

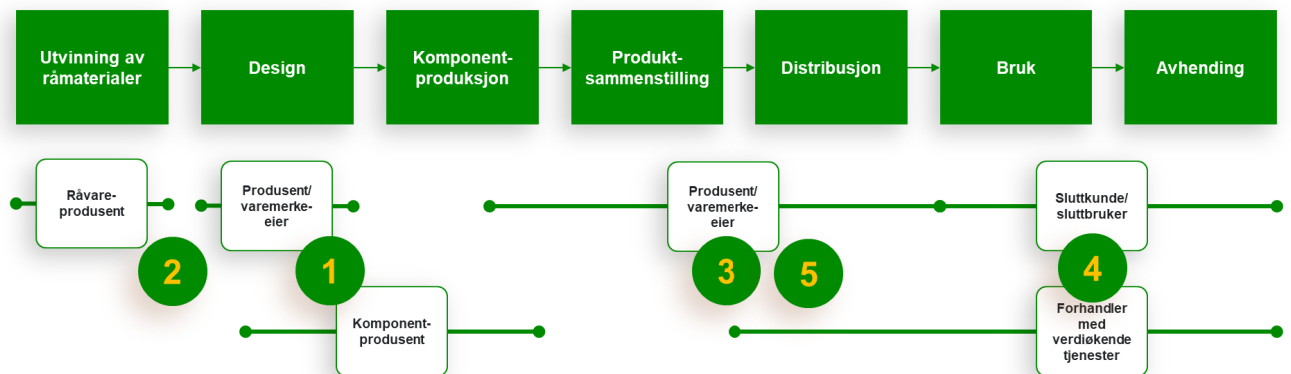
En typisk maskinvare, f.eks. en bærbar PC, består av et stort antall komponenter, og det gir et sted mellom 1 500 og 2 000 aktører i hele verdikjeden.

Figur 5: Antall aktører for en bærbar PC.

Verdikjeden består også av en rekke «lag» (f.eks. at en komponent blir satt sammen med flere andre komponenter til en ny komponent som igjen blir satt sammen til en komponent, osv.), og en bærbar

PC har ofte opptil i underkant av **20 forskjellige lag av aktører** for de fire stegene fra uttak av råmaterialer til produktsammenstilling.

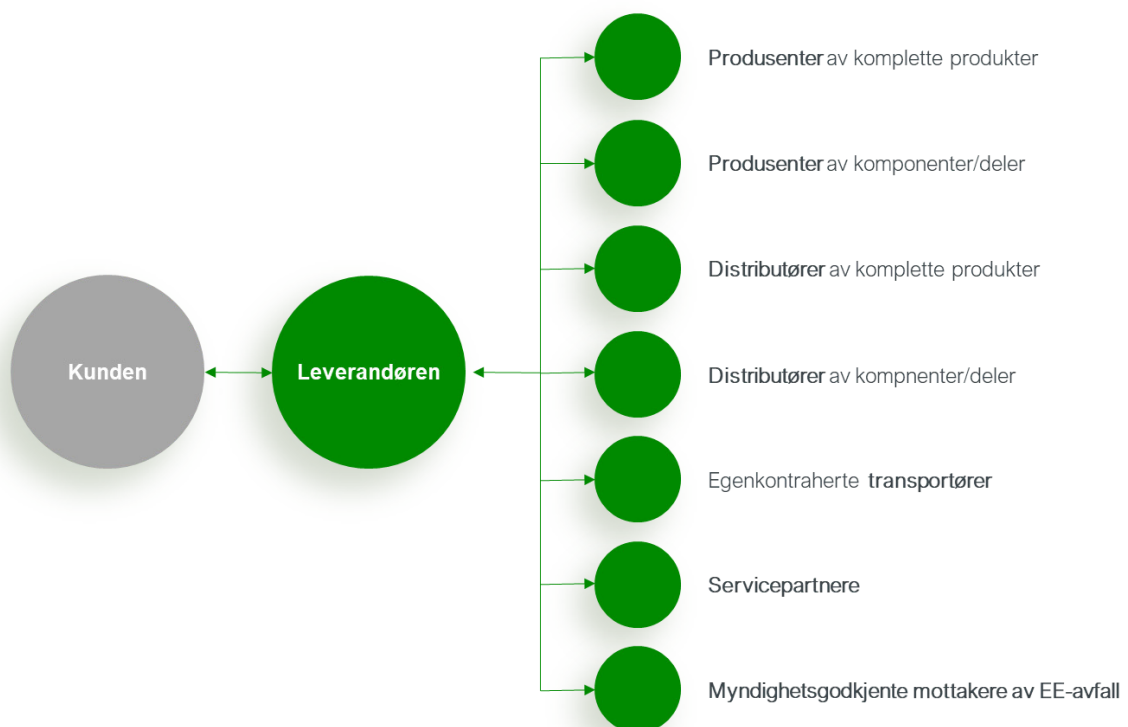

Figur 6: Involverte aktører i verdikjeden for maskinvare.

Kjøp av råmaterialer og komponenter foretas normalt gjennom børser og auksjoner, og det gjør at det er en nesten daglig endring i hvilke aktører som er involvert.

Mange av aktørene i verdikjeden er store utenlandske, multinasjonale konsern med noe uoversiktlig eierstruktur, som baserer seg på tradisjonelle forretningsmodeller.

Atea har et omfattende grensesnitt for å betjene sin totale verdikjede (jf. fig. 7).

Figur 7: Ateas grensesnitt for å betjene sin verdikjede som «Leverandør» av maskinvare.

Innsikt og transparens i verdikjedene

Det er store utfordringer for Atea å kjenne til verdikjedene for de produktene som forhandles, og det skyldes flere årsaker:

- Siden det er et så ekstremt stort antall aktører som er involvert i ethvert maskinvareprodukt, så vil antallet alene være en nesten uoverkommelig oppgave å kjenne til i detalj. Selv ikke produsentene har en fullstendig innsikt i hele sin underliggende verdikjede.
- Det er en innebygget dynamikk i markedet som innebærer at det foregår hyppige skifter av involverte aktører.
- Kontraktsvilkårene i avtalene med de største produsentene har begrensninger i hvilke innsynsmekanismer som Atea kan anvende ned i produsentenes verdikjeder uten produsentenes samtykke og medvirkning.
- Enkelte produsenter oppgir ikke mer informasjon til sine forhandlere enn det som er offentlig tilgjengelig på produsentens hjemmesider, f.eks. gjelder dette for verdikjeder.
- Enkelte deler av verdikjedene kontrolleres av selskaper som er langt unna Norge, og som er underlagt langt svakere offentlig kontroll og kontrollregime enn det norske.
- Selv om det er en tendens til at enkelte selskaper kjøper seg opp større deler av en verdikjede, og at disse selskapene ofte er kontrollert av utenlandske statlige selskaper, er det ingen kommersielle enkeltaktører som har en unik råderett over hele verdikjeden til et produkt.
- De fleste aktører lager komponenter til flere forskjellige maskinvaremodeller.
- Norge, Norden og til dels EU har langt sterkere behov for offentlig kontroll med verdikjeder enn noen andre deler av det globale sluttkundemarkedet, og disse behovene anerkjennes litt motvillig av aktørene stort sett ut fra ønske å opprettholde forretning.
- Det er noen åpenbare brudd i transparensen i verdikjedene som ingen norske forhandlere kan gjøre noe med, f.eks. så er gull et metall som brukes i nesten alt av elektronisk utstyr. Det meste av det elektroniske utstyret i verden produseres på komponentnivå i Kina. For at kinesiske komponentfabrikker skal kunne skaffe seg gull, så må dette kjøpes fra den kinesiske statlige gullvareleverandøren. Denne gullvareleverandøren gir ingen dokumentasjon på hvor gullet kommer fra, og det gjør det umulig å vite helt enkle ting som om gullet kommer fra jomfruelige råmaterialer (altså gruver) eller fra gjenvunnet elektronisk utstyr («Urban mining»). Det er flere tilsvarende eksempler på manglende opprinnelsesdokumentasjon i IT-bransjen.

Konsekvensen er at:

- Ingen norske forhandlere er i stand til å etablere og opprettholde en fullstendig oversikt over hele verdikjeden på produsentnivå.
- Det er ikke mulig å foreta komplett sporing eller dokumentasjon på produktnivå.
- Informasjon om verdikjeder og egenskapene til disse er basert på tillit mellom norske forhandlere og deres primæraktører (jf. fig. 7).
- Norske forhandlere kan i begrenset utstrekning selv gjøre tiltak for å endre strukturen av og aktørengasjementet i verdikjedene.
- Norske enkeltforhandleres påvirkning og makt opp mot det store internasjonale produsentleddet bør ikke overvurderes.
- De store internasjonale aktørene er også påvirket av globale tilstander som geopolitiske og handelspolitiske konflikter, samt endringer i politikk i de håndfull største landene.

Menneskerettigheter i verdikjeden

Det er høy og til dels meget høy risiko for brudd på menneskerettigheter i verdikjeden for maskinvare.

Risikoen er størst i de første stegene i verdikjeden (jf. fig. 1), altså det som er lengst unna «Leverandøren» og Norge.

Dette gir norske forhandlere på egen hånd ekstra og nesten uoverkommelige utfordringer med å bli kjent med og mitigere menneskerettighetsbrudd.

2.2 Oppfølging av leverandørkjeder

LOA § 5 krever at offentlige oppdragsgivere skal ha «egne rutiner for å fremme respekt for menneskerettigheter der det er risiko for brudd på slike rettigheter». Dette skal være i samsvar med internasjonale føringer, spesielt ILO-konvensjonene, UNGP og OECDs retningslinjer for ansvarlig næringsliv.

DFØ har utformet en rekke anbefalinger på hvordan dette skal foretas i praksis, og de viktigste er:

- Forslag til prosesser for å ivareta menneskerettigheter i anskaffelser
- Vurdering av risiko for brudd på menneskerettigheter
- Spesielle kontraktsvilkår for ivaretagelse av menneskerettigheter
- Egenrapportering og etterprøvingsverktøy
- Praktisk rådgivning og kompetanseutvikling
- Regler for ivaretagelse av nasjonale og internasjonale sanksjoner

Atea er Nordens og Baltikums største leverandør av IT-infrastruktur og har rundt 70 % av sin omsetning fra offentlig sektor med over 95 % av alle norske offentlige virksomheter som kunder.

Denne unike posisjonen gir Atea et spesielt godt grunnlag for å vurdere hvordan offentlig anskaffelsespraksis, og vi ser¹ følgende:

- Under 10 % av alle offentlige IT-anskaffelser har eksplisitte tiltak for å ivareta menneskerettigheter. Det mest vanlige da er å ha et generelt kvalifikasjonskrav eller absolutt krav hvor tilbydere/leverandør skal etterleve nasjonale og internasjonale krav knyttet til menneskerettigheter.
- Kun tre IT-anskaffelser de tre siste årene har hatt med særskilte kontraktsvilkår.
- Kun tre IT-anskaffelser de siste tre årene har avkrevd at tilbyder skal sende inn egenrapporteringsskjemaet som en del av enten tilbudet eller som en forutsetning for kontraktsignering.
- Kun fem oppdragsgivere har foretatt oppfølging av menneskerettigheter i avtaleperioden, hvorav kun en oppdragsgiver hadde krevd innlevering av egenrapporteringsskjemaet.
- Under ti kunder har som standard å innhente egenerklæring om etterlevelse av sanksjoner.

Ateas vurdering etter å ha vært i dialog med mange oppdragsgivere og aktører i bransjen er at dette har sin årsak i:

- Kjennskap til LOA §5-kravet er til dels varierende.
- Standard anskaffelsespraksis hos mange oppdragsgivere utelater helt eller åpner for en frivillig utelatelse av LOA § 5.
- Interessen for og ønske om å ivareta menneskerettigheter er varierende.
- Kapasiteten til å ivareta menneskerettigheter er marginal hos mange oppdragsgivere.
- Kompetansen og interessen i leverandørmarkedet for menneskerettigheter er begrenset og det sammen med et komplisert regelverk som gir merarbeid, har trolig bidratt vesentlig til at ingen tilbydere har utfordret oppdragsgivere om mangel av fokus på menneskerettigheter.

¹ Basert på tall som er innhentet av **Ateas nasjonale Bid Services-funksjon**. Det kan være at noen anskaffelser ikke er omfattet av de redegjorte tallene, men det endrer ikke det bildet som beskrives.

- Selv om manglende inkludering av menneskerettigheter i konkurransegrunnlag etter LOA § 5 er å betrakte som en anskaffelsesmessig feil, så foreligger det ingen kjente rettskjennelser eller dommer på dette. Derfor har ikke dette fått noen oppmerksomhet eller konsekvens.

Oppsummert anser Atea derfor at situasjonen i dag er at offentlige oppdragsgivere stort sett ikke fokuserer på menneskerettigheter og heller ikke etterlever lovens plikt om sikre at menneskerettigheter ivaretas i alle anskaffelser. Der er problematisk av flere grunner.

3 Tilbakemelding på høringsforslaget

3.1 Reviderte kontraktsvilkår

3.1.1 Om høringsforslaget

Det hadde vært enklere å vurdere forslaget hvis det hadde blitt sammenstilt opp mot gjeldende vilkår og ikke bare kommentert på generelt grunnlag.

Det er spesielt kritikkverdig at det er foreslått en rekke vesentlige og skjerpene endringer som ikke er omtalt i høringsbrevet. Dette er ikke i samsvar med god forvaltningspraksis.

Det er foretatt en god del endringer, men det er kun stilt spørsmål om en detalj i pkt. 1. Det gjør at andre endringskommentarer kanskje ikke blir uttrykt.

3.1.2 Kommentarer til høringsforslaget

Atea har følgende kommentarer til forslaget:

Struktur

Atea anser det ikke som hensiktsmessig å utvide vilkårene til også å omfatte et eget bilag.

Det bør ikke være vanskelig å innarbeide det som er i det foreslåtte bilag 1, inn i kontraktsvilkårene, og det gjør den gjensidige forståelsen av vilkårene bedre.

Atea anser at strukturen på kontraktsvilkårene bør være:

1. Formål med vilkårene
2. Vilkårenes rang opp mot andre kontraktsvilkår
3. Leverandørens plikter
4. Kundens plikter
5. Sanksjoner

Dette er i samsvar med andre sammenlignbare kontraktstandarder, f.eks. SSA.

Vilkår

Hva	Kommentar
«Oppdragsgiver»	«Oppdragsgiver» bør endres til «Kunden». Samsvar med SSA.
Omfang	• Som beskrevet i kapittel 2.1 har ingen norske forhandlere av maskinvare fullstendig innsikt i og eller kontroll med hele verdikjeden. Fordi det er størst risiko for brudd på menneskerettigheter i de delene av verdikjeden som ingen «leverandører» har innsikt i, så vil enhver forhandler måtte velge mellom å akseptere

Hva	Kommentar
	kontraktskrav som man ikke kan etterleve, eller ta et forbehold som kan utløse avvisningsplikt, jf. FOA § 9-6 og § 24-8. • Atea oppfatter at det påligger oppdragsgivere å kjenne til at det vil være bransjer som ikke har fullstendig innsikt sin verdikjede, og at det bør få konsekvenser for vilkårene. Dermed vil det være bransjer som har muligheter for etterlevelse, og noen bransjer som ikke har det, og ved å stille et sett med ufravikelige krav skapes det flere store dilemmaer for «ikke-etterlevelsibransjene». • Det er heller ikke klart hva som menes med «produksjon av kontraktens gjenstand»: er det bare for produktsammenstilling eller er det også for de andre oppstrømstegene (jf. fig. 1)? En slik tydelighet er viktig å få på plass. • Det er noe uklart hva som menes med «underleverandør», er det kun den som forhandler har avtale med, eller er det inkludert alle dennes underleverandører? • Kontraktsvilkåret fremstår som urimelig og bør realitetsorienteres til den virkeligheten som sikkert ikke bare IT-bransjen har.
Hva som skal etterleves	• Et av de kravene som er opprettholdt går på å etterleve nasjonal arbeidsmiljølovgivning i produksjonsland. Det er svært problematisk for IT-bransjen når «produksjon» ikke er klart definert, og videre at norske forhandlere ikke kjenner til hvilken produksjon som foregår i hvilke land. Kravet er også klart problematisk siden det implisitt krever at norske forhandlere må ha inngående kompetanse på arbeidsmiljølovgivning i minst 30 land. Derfor er dette kravet både urimelig og også, hvis det var mulig å etterleve, svært byrdefullt. Atea vil legge til at RBAs CoC allerede har krav om at lokalt lovverk skal etterleves. • Atea registrerer at det i omtalen av høringsforslaget ikke er nevnt at det er tilført ti nye konvensjoner. Dette er klart kritikkverdig. Atea er ikke uenig at dette er relevant krav som kan stilles europeiske verdikjeder, men for globale verdikjeder er utvidelsen svært viktig å opplyse om. Flere av de nye konvensjonene er ikke innarbeidet som standard i IT-bransjen, og det vil ta flere år å få innarbeidet reell etterlevelse globalt. Forslaget bør derfor i det minste inneholde en overgangsmekanisme.

Hva	Kommentar
	Et nytt krav er «Internasjonal humanitærrett, inkludert Genèvekonvensjonene». Dette er et upresist begrep og omfatter Genèvekonvensjonene, Haag-konvensjonene og sedvanerett (altså uskrevne regler som er allment akseptert som bindende). Atea oppfatter at humanitærrett er regler spesielt for nasjonalstater og for væpnede konflikter, og klarer ikke helt å se de situasjonene som gjør dette aktuelt for leveranser til offentlig sektor. Et viktig kontraktsprinsipp er klarhet og relevans, og det er meget vanskelig å se hvordan det kan etterleves og verifiseres. Dermed kjenner ikke leverandører den reelle risikoen ved å akseptere uklare vilkår, og det er dårlig kontraktsrett.
Aktsomhetsvurderinger	- Åpenhetsloven bruker begrepet aktsomhetsvurderinger, men Atea ser at vilkårenes omtale av åpenhetsvurderinger er delvis sammenfallende med OECDs retningslinjer. Dermed er Atea usikker på om man anser at tradisjonelle aktsomhetsvurderinger i samsvar med åpenhetsloven er tilstrekkelig eller om det er forventet at disse skal suppleres. Hvis det siste er tilfelle, så fremstår kravet som urimelig og byrdefullt. - Det vil også være selskaper som ikke omfattes av åpenhetsloven, spesielt SMB-er, og kravet innebærer at kontraktsvilkårene innfører åpenhetsloven for virksomheter som av lovgiver er unntatt åpenhetsloven.
Kontraktsoppfølging	- Det er gjort en god del endringer i kontraktsoppfølgingen uten at det er omtalt i høringsbrevet. - Kravet om at leverandøren skal kontrollere at pkt. 1 etterleves også i leverandørkjeden, innebærer at man skal kontrollere at alle underleverandører/aktører (jf kapittel 2.1) skal gi aktsomhetsvurderinger. Det vil si at man langt på vei har innført den norske åpenhetsloven for utenlandske aktører.
Sanksjoner	- De sanksjonene som er i gjeldende vilkår er videreført, og Atea anser at heving er problematisk. Dette fordi «vesentlig kontraktsbrudd» uten nærmere beskrivelse kan avvike fra norsk kontraktsretts bruk av uaktsomhetsbegrepet. Videre innebærer heving sett opp mot oppsigelse også en implisitt risiko for krav om restitusjon som ikke har noen øvre erstatningsbegrensning. - Det å innføre dagbot er ikke tilstrekkelig begrunnet. - Det er uheldig at dagbotsatsen kan endres og ikke er harmonisert med SSA-regimets satser.

Hva	Kommentar
Partsbalanse	- Atea oppfatter at gjeldende kontraktsvilkår er i disfavør til en part: leverandøren. Dette har blitt forsterket ytterligere, og Atea anser at det er klart uønsket. - Norske IT-forhandlere som vil ikke være i stand til å fremvise dokumentasjon som kreves i pkt. 2, fjerde strekpunkt, og vil manglende dokumentasjon, ensidig besluttet av en part, innebære et «vesentlig kontraktsbrudd»?
Forsyningssikkerhet	- I høringsbrevet er det gjort et poeng av behovet for forsyningssikkerhet, og det er tatt inn pkt. 2, siste strekpunkt. - Det er korrekt at forsyningssikkerhet går på den samme verdikjeden. Imidlertid er kontraktsvilkårene relatert til menneskerettigheter. - I en internasjonal stadig mer utfordrende situasjon, så er risiko for forstyrrelser i leveranser en økende risiko. Ateas erfaringer tilsier ikke at skjerpede aktsomhetsvurderinger knyttet til brudd på menneskerettigheter vil være egnet til å løse utfordringer med forsyningssikkerheten. Koblingen til forsyningssikkerhet bør fjernes i kontraktsvilkårene og ev. tas med krav i kravspesifikasjonen.

Svar på spørsmål

Spørsmål: Under Punkt 1 er det satt inn underpunkter for a og c. Dette for å forenkle for leverandøren hva disse to OECD-trinnene innebærer av konkrete tiltak i aktsomhetsvurderingen. Bør også b, d, e og f inneholde underpunkter for å forenkle for leverandøren hva disse trinnene innebærer av tiltak?

Svar: Nei. Det må forutsettes at leverandører kjenner til OECDs retningslinjer. Videre menes vel ikke «forenkle», men «tydeliggjøre»?

3.1.3 Konklusjon

Atea anser at DFØ burde kjenne godt til at over 90 % av offentlige IT-konkurranser (og trolig også for andre produktkategorier) ikke etterlever LOA § 5 om menneskerettigheter (jf. kapittel 2.2). Hvis dette ikke kjent, så er det bekymringsfullt.

En skjerping av regelverket både når det gjelder hva som skal etterleves, hvordan det skal etterleves, og sanksjoner innebærer at man øker og ikke reduserer sjansene for at regelverket ikke blir fulgt.

Det bør derfor være viktigere å få dagens kontraktsvilkår til å bli brukt, fremfor å foreta en innskjerping.

DFØ har ikke anført noen begrunnelse for innskjerpingen.

Videre har DFØ i strid med vanlig forvaltningspraksis foretatt vesentlige endringer uten at dette er omtalt i høringsbrevet.

Det er ikke foretatt noen vurdering av de administrative konsekvensene av forslaget, og Atea anser at gjeldende kontraktsvilkår allerede gir utfordringer for SMB-segmentet. En innskjerping av kontraktsvilkårene vil forsterke dette og er også i strid med Regjeringens næringspolitikk.

På dette grunnlaget anser Atea at forslaget til kontraktsvilkår er uakseptabelt og ikke bør realiseres.

3.2 Kvalifikasjonskrav

Det er foreslått to forskjellige kvalifikasjonskrav.

3.2.1 Kvalifikasjonskrav 1

Kommentarer

- Atea oppfatter at kravet går på sikre at kun tilbydere med kompetanse og evne på ansvarlig næringsliv blir vurdert. Kvalifikasjonskravet oppfattes å være et nåløy som skal passeres. Det er i prinsippet bra.
- Kravet er koblet til de særskilte kontraktsvilkårene, og det innebærer vel at kvalifikasjonskravene må anvendes sammen med kontraktsvilkårene?
- Kravet er utfordrende for tilbydere å forstå og følge. Det gjelder spesielt i åpne tilbuds-konkurranser og for SMB-segmentet. Dermed kan kravet være konkurransereduserende.
- Kravet forutsetter fagkompetanse hos offentlige oppdragsgivere, og det finnes i varierende utstrekning. Det er spesielt krevende å vurdere redegjørelser fra tilbydere som ikke er omfattet av åpenhetsloven.

Svar på spørsmål

Spørsmål: Bør det lages veiledning om hva som bør inkluderes som et minstenivå for aktsomhetsvurderinger for virksomheter som ikke er omfattet av åpenhetsloven?

Svar: Spørsmålet har som premiss at kvalifikasjonskravet er godt, ikke spesielt byrdefullt og forutberegnelig. Det er det ikke. Det er trolig like stort behov for veiledning for oppdragsgivere i å vurdere redegjørelser som for leverandører til å utarbeide disse.

3.2.2 Kvalifikasjonskrav 2

Kommentarer

- Kravet innebærer at tilbydere kjenner til denne informasjonen. Det er ikke alltid tilfelle for IT-bransjen.
- Hva skal denne informasjonen brukes til siden også kontaktinformasjon skal være med? Skal oppdragsgiver kontakte produksjonssenheter for å verifisere informasjon?
- Kvalifikasjonskrav 1 har en beskrivelse av hvordan oppdragsgiver skal vurdere svar, og det burde også dette kravet ha.
- Kravet kan gjøre det vanskeligere for mindre tilbydere å bli kvalifisert fordi de ikke har ressurser til å fremskaffe en tilfredsstillende dokumentasjon.
- Det er en ulogisk kobling mellom «sporbarhet i leverandørkjeden for kontraktens gjenstand» og at leverandøren skal oppgi informasjon om «utvalgte produkter». Oppdragsgivere kan be om et produkt av mange produkter (som totalt utgjør kontraktens gjenstand), og da er det fortsatt ikke dokumentert at leverandøren har sporbarhet i leverandørkjeden for det som skal leveres.
- Ofte vil leverandøren på tidspunktet for kvalifisering ikke kjenne til hvilke produkter som skal tilbys. Leverandøren må foreta et løsningsdesign, innhente priser og gjøre en rekke vurdering knyttet til funksjonalitet, sikkerhet, økonomi, leveranseopplegg, bærekraft, osv for å få frem hvilke produkter som skal tilbys. Dette må gjøres basert på de opplysningene som oppdragsgiver har eller ofte ikke har gitt i kvalifikasjonsgrunnlaget og er også omfattende arbeid. Derfor vil informasjon om konkrete produkter ikke være tilgjengelig når det skal

utformes en kvalifikasjonssøknad, og det er klart uhensiktsmessig å ha produktkrav i kvalifiseringen.

Svar på spørsmål

Spørsmål: Kan det være rimelig å bruke et kvalifikasjonskrav der leverandører skal redegjøre for produksjonssted lenger ned i leverandørkjeden enn sammenstillingsleddet? Hvis ja, for hvilke produktkategorier kan dette være forholdsmessig?

Svar: For IT-bransjen vil det være utfordrende å gi en fullstendig oversikt på sammenstillingssted. Det å kreve enda mer informasjon vil være mer byrdefullt. Innen IT-sektoren er det ikke noen produktkategorier som er mer egnet for informasjon lenger ned i leverandørkjeden.

Spørsmål: Når er det forholdsmessig å avvise leverandører som ikke oppfyller kvalifikasjonskravene til sporbarhet i leverandørkjeden?

Svar: Det er vanskelig å avvise leverandører fra å bli kvalifisert til en konkurranse uten at det er åpenbart, som enkelt kan verifiseres, at tilbyder har utelatt informasjon. Derfor forutsetter kravet at oppdragsgivere har tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å følge opp dokumentasjon.

Spørsmål: Hvordan skal oppdragsgiver forholde seg til merkevareprodusenter som ikke er villige å oppgi produksjonssted, tross at slik informasjon er belagt med taushetsplikt og unntatt offentligheten?

Svar: Norske forhandlere er avhengig av at produsenter er villige til å oppgi den forespurte informasjonen, og det varierer. For å redusere mulighetene for at dette skal oppstå, bør oppdragsgivere presisere at informasjonen er unntatt offentlighet i kravet. Oppdragsgivere bør akseptere skriftlig dokumentasjon på at produsent ikke vil oppgi informasjon som at kravet er innfridd, eller alternativt at oppdragsgivere aksepterer en uttalelse fra en uavhengig tredjepart.

3.3 Krav i kravspesifikasjon

Kommentar

- Det er et relevant krav, men må endres noe.
- Koblingen til særskilte kontraktsvilkår i den reviderte versjonen kan p.t. ikke etterleves og krever også at produsenter publiserer redegjørelser i samsvar med åpenhetsloven.
- Hva som menes med «produksjon» bør tydeliggjøres.
- Det er viktig å definere hvilken type merkeordninger som aksepteres.
- Det bør spesielt omtales at RBA VAP aksepteres.

Spørsmål

Spørsmål: For å oppfylle kravet til bærekraftig produksjon: Bør hver enkelt produksjonsenhet revideres for bærekraftig produksjon eller er det tilstrekkelig å gjennomføre stikkprøver på enkelte produksjonsenheter?

Eksempelvis tilbyr kaffeleverandører kaffe som 100% produsert på plantaser som er 3. partsrevidert for bærekraftig produksjon. Det tilbys også kaffe der det har blitt gjennomført stikkprøve-revisjoner på enkelte av plantasjene. Det vil si at det er kaffe fra plantaser som ikke blitt revidert som er blandet med kaffe fra reviderte plantaser.

Svar: Det bør helst være et krav om at alle produksjonssteder ivaretar standard. Verifikasjon av dette innebærer stikkprøver, men i tillegg at det må innhentes egenerklæringer, og at varslingsmekanismer dekker alle produksjonssteder.

3.4 Tildelingskriteria

3.4.1 Tildelingskriterium 1

Kommentar

- Atea oppfatter at tildelingskriteriet er relevant og godt utformet.
- Kriteriet bør frikobles fra de særskilte kontraktsvilkårene, spesielt hvis det er bransjer som ikke kan etterleve alle vilkårene (jf. kapittel 3.1).
- Atea oppfatter at kriteriet er ment for anskaffelser av alle typer varer, og det gjør at målestokken som det henvises til blir forskjellig. For IT-anskaffelser er det aktuelt å anvende primært type 1 miljømerker i samsvar med ISO 14024, og hvis type 1-merker ikke finnes for de varene som skal anskaffes, bør «verifisert av uavhengig tredjepart som Responsible Business Alliance» alternativt anvendes. Det er viktig at dette ikke utvannes ved å tillate irrelevante miljømerker eller lite anerkjente tredjeparter, og her bør DFØ gi klar veiledning.
- «Utvalgte produkter» bør endres til «tilbudte produkter».
- Evalueringsmetoden med å multiplisere antallet verifisert bærekraftige produkter med enten antall eller økonomisk verdi har litt forskjellig effekt, og forutsetter at oppdragsgiver har i f.eks. prisark i konkurransegrunnlaget tilrettelagt for en «handlekurv». For anskaffelser som ikke har en «handlekurv» oppgitt av oppdragsgiver, bør andel i prosent av tilbudte produkter brukes.
- Atea er uenig i at markedsdialogen kan forhindre bruk av kriteriet, fordi så lenge det ikke er uomtvistelig bevist at det som skal anskaffet ikke har egnede miljømerker eller tredjeparts-verifisering, så bør kriteriet anvendes. Det er viktigere å skape bærekraftige anskaffelser enn å sikre tilstrekkelig konkurranse gjennom å overdrive hensynet til markedets modenhet.
- Videre er Atea uenig i at dersom mange leverandører kan oppfylle forventningene, så er det bedre å anvende FOA § 7-9 (4) fordi det bryter med forutsetningene for at FOA § 7-9 (4) kan brukes.

3.4.2 Tildelingskriterium 2

Kommentar

- Atea er uenig i relevansen for kriteriet.
- Kriteriet vil premiere tilbydere med «lengste liste», og det kan være direkte misvisende fordi enkelte produsenter har et produksjonsoppsett med sammenslåtte lokasjoner sammenlignet med andre produsenter.
- Som nevnt i kapittel 2.1 mangler enkelte deler av verdikjeden for maskinvare opprinnelsesdokumentasjon som muliggjør dokumentasjon så langt ned som til uttak av råvarer. Atea har opplevd i konkurranser at tilbydere som tilsynelatende fremlegger det som åpenbart er manipulert dokumentasjon av verdikjeder blir premiært. Det bryter med grunnleggende prinsippene for offentlige anskaffelser.
- Et annet problem er at f.eks. råmaterialer leveres i bulk til komponentfabrikker for deretter å brukes i alle produkter for et begrenset tidsrom. Nye råmaterialer kan neste gang anskaffes fra en helt annen kilde. Når komponenter blir laget og deretter lagret for etterfølgende anvendelse i neste nivå av komponentproduksjon, blir det umulig å kunne dokumentere opprinnelse fra forrige «lag».
- Som det fremgår av kapittel 2.1 har maskinvare svært mange «lag» (tiers), og disse varierer fortløpende ut fra de markedsmekanismene som gjelder. Dette er ikke noe som noen norske forhandlere har tilstrekkelig innsikt i for enkelt å kunne fremskaffe dokumentasjon, og man er helt avhengig av bidraget fra produsentene. Det å legge frem en så god oversikt som mulig innebærer et stort arbeid for både forhandler og produsent med liten forutberegnelighet. Som et eksempel kan en situasjon fra en konkurranse i 2024 vise dette poenget: Det var en meget

stor rammeavtalekonkurranse om PC-er, og det ble stilt krav om dokumentasjon av hele verdikjeden. I dialogen med produsentene vegret produsenten seg for å oppgi helt sannferdig dokumentasjon for etterspurt produkt. Det innebar at produksjonsaktører hvor det ikke kunne bevises hadde produsert komponenter, ble utelatt eller hvor sporbarheten var brutt (se forrige kulepunkt). Resultatet ble en liste på ca. 140 lokasjoner. En konkurrent hadde en betydelig lengre liste som også inkluderte alle potensielle aktører og også aktører «bak» hvor sporbarheten åpenbart ikke var mulig. Atea la ned et meget omfattende arbeid i den sannferdige listen, men ble straffet i konkurransen fordi en konkurrent hadde en fiktiv liste. Noe av årsaken til utfallet var også at den aktuelle oppdragsgiveren ikke hadde kompetanse til å avsløre ikke-sannferdig verdikjededokumentasjon. Derfor er Atea generelt svært skeptisk til konkurranser hvor det er om å gjøre å fremlegge en lengst mulig liste uavhengig av korrekthet.

Spørsmål

Spørsmål: Bør leverandører bli premiært dersom de i tillegg offentliggjort en leverandørliste?

Svar: De fleste norske forhandlere har offentlige «leverandørlistene» i form av at det kommer frem på forhandlerens hjemmesider hvilke produsenter som forhandleren selger varer fra. Det er varierende praksis i produsentleddet om å ha offentlig tilgjengelig oversikter over produsentens verdikjede, og hvis det finnes. så er det kun ned til de store komponentaktørene og ikke lenger bakover. Norske forhandlere har svært liten påvirkning til å få utvidet offentlige produsentoversikter.

Det å premiere norske forhandlere for å ha lister vs. hvor omfattende disse listene er, er to forskjellige problemstillinger. Det kan være positivt å ha et kriterium som får norske forhandlere til å ha fullstendige produsentlister. Det er ikke positivt at norske forhandlere blir straffet for å ha produsenter som ikke har offentliggjort sin verdikjede – enten i det hele tatt eller i mindre utstrekning enn andre produsenter.

Det må også tas med i betraktningen at slike produsentlister helt unntaksvis beskriver verdikjeden på produktnivå, og dermed er det umulig for oppdragsgivere å fastslå om listen egentlig dokumenterer «kontraktens gjenstand», jf. tilknytningskravet som fremgår av LOA § 5 (2) og FOA § 19-1 (1).

Et annet vesentlig poeng er at offentlighet om verdikjede bare i begrenset utstrekning indikerer om et produkt er fremskaffet på en bærekraftig måte. Det finnes produsenter som aktivt innretter sin verdikjede etter RBAs prinsipper og blir kontrollert av RBA, men som har en lav grad av offentlighet om verdikjedens utforming.

3.5 Tildelingskriterium 3

Kommentar

- Atea er positiv til at det fokuseres på levelønn.
- Imidlertid er det som fremgår av kommentarene til de særskilte kontraktsvilkårene og andre krav, problematisk for norske forhandlere å dokumentere i hele verdikjeden og dermed også bærekraft i denne. Derfor oppfatter Atea at det er positivt at DFØ fokuserer på hvordan forhandleren jobber med temaet og ikke på dokumentasjon av at temaet er ivaretatt i hele verdikjeden.
- Atea vil også poengtere at det også er andre og kanskje mer viktigere temaer som også kunne blitt tatt frem. Dette kan være barnearbeid, HMS, tvangsarbeid, organisasjonsfrihet, osv.
- Atea vil også trekke frem at hvis man i en situasjon skal akseptere de tidligere omtalte særskilte kontraktsvilkårene som har levelønn som et obligatorisk krav for hele verdikjeden, så blir det litt ulogisk at kriteriet fremstår som ikke-obligatorisk.

- «Living wage» er et relativt nytt område som hvor det ikke er etablert «best practice» og ingen aktører innen IT-bransjen har innført et slikt krav i stor skala. Det er heller ikke etablert noen omforent metode for å beregne «Living wage», og de metodene som finnes gir forskjeller på mellom 40 % til 100 %. Det er derfor vanskelig å se hvordan krav skal evalueres i fraværet av standardisert beregningsmetodikk. Temaet «Living wage» er noe som må implementeres av produsent, og norske IT-leverandører kan derfor kun opplyse kunder om hvilke produsenter som oppfyller krav.
- Det er også uklart om kravet gjelder for hele verdikjeden eller f.eks. den delen som produsent selv har direkte råderett over.
- Atea anser derfor at dialog vil på nåværende tidspunkt være beste tilnærming, og Atea er allerede i aktivt engasjement med produsenter og gjennom bransjeorganisasjonen RBA. Vi er kjent med ILO har arbeidet med dette og at RBA vil utarbeide et veikart innen dette området som vil være påvirket av den pågående dialogen mellom RBA og ILO. En aktuell problemstilling som RBA jobber med er kartlegging av temaet i IT-verdikjedene.

Atea kan gjerne fasilitere en dialog med DFØ, RBA og ledende produsenter hvis ønskelig, og har allerede planlagt en konferanse med nordiske IT-kjøpere og regulatoriske myndigheter rundt temaet i høst som DFØ vil bli invitert til.

Spørsmål

Spørsmål: Skal det i veiledningen om dette tildelingskriteriet anbefales at det kun vurderes brukt i forbindelse med kvalifikasjonskrav (1)?

Svar: Ja, og da frikoblet kravet om anvendelse av de særskilte kontraktsvilkårene.

4 Forbedringsforslag

Atea har så langt sin tilbakemelding kommet med en rekke innvendinger som feilaktig kan tolkes som at Atea ikke ønsker å ivareta menneskerettigheter. Tvert imot, Atea har trolig det mest langvarige og omfattende engasjementet knyttet til menneskerettigheter innen sin bransje, og har tatt en ledende rolle i å bidra til forbedringer også ut over hva Ateas størrelse skulle tilsi.

Derfor ønsker Atea å fremme noen alternative forslag, og det er omtalt i dette kapittelet.

4.1 Særskilte kontraktsvilkår for menneskerettigheter

Atea har kommentert høringsforslagets foreslåtte skjerping av vilkårene, jf. kapittel 3.1, og anser at både de gjeldende og foreslåtte vilkårene:

- Forutsetter at norske IT-forhandlere
 - har full kjennskap til hele verdikjeden for kontraktsobjektet;
 - har fullt innsyn i situasjonen angående menneskerettigheter i hele verdikjeden;
 - fullt ut forstår det som skal etterleves.
- Innebærer et svært omfattende, løpende arbeid for å sikre etterlevelse;
- Vilkårene er både **urimelige og svært byrdefulle**.

Konsekvensen blir at tilbydere og leverandører innen IT-bransjen aksepterer vilkår som de ikke forstår, og som de ikke er i stand til å etterleve. Atea er ikke kjent med at offentlige oppdragsgivere har fulgt opp vilkårene og faktisk påsett at vilkårene blir etterlevd, og ev. anvendt sanksjoner.

Dermed har man en situasjon med kontraktsvilkår som er «sovende» og i praksis innebærer en gjensidig grønnvasking av et så viktig bærekraftområde. Det er svært beklagelig, og Atea ønsker å endre dette.

Derfor har Atea utarbeidet et **alternativt forslag til kontraktsvilkår** basert på følgende prinsipper:

- Norske IT-forhandlere blir ansvarliggjort for hva som er rimelig å forvente, og som i praksis er innenfor deres påvirkning.
- Hva som skal etterleves, må være klart beskrevet og delvis valgfritt ut fra bransje og kontraktsobjekt.
- Sterkt fokus på dialog mellom kunde og leverandør.

Ateas alternative forslag fremgår av **vedlegg 1**.

4.2 Kvalifiseringskrav

Atea anser at det foreslåtte kvalifiseringskravet har et forbedringspotensial (jf. kapittel 3.2.1 og 3.2.2) og har i **vedlegg 2** foreslått alternativt forslag.

4.3 Krav i kravspesifikasjonen

Atea anser at det foreslåtte kravet i kravspesifikasjonen har et forbedringspotensial (jf. kapittel 3.3) og har i **vedlegg 3** foreslått alternativt forslag.

4.4 Tildelingskriterium

Atea anser at det foreslåtte tildelingskriteriet har et forbedringspotensial (jf. kapittel 3.4) og har i **vedlegg 4** foreslått alternativt forslag.

4.5 Alternativ til konkurransespesifikke leverandørgodkjenninger

De særskilte kontraktsvilkårene innebærer egentlig at oppdragsgivere foretar godkjenning av tilbydere i hver eneste konkurranse. Dette er svært lite ressurseffektivt for både oppdragsgivere og tilbydere, og Atea vil sterkt oppfordre DFØ til å vurdere alternative tilnærminger. Det vil ha potensielt stor betydning for anvendelse av offentlige midler, arbeidssituasjonen til oppdragsgivere og også for leverandørmarkedet.

I tillegg til en del innholdsmessige utfordringer (som er adressert i kapittel 3.1), er den største problemstillingen med de særskilte kontraktsvilkårene, egenrapportering og dokumentasjon på etterlevelse, de negative konsekvensene av det store antallet repetisjoner som hver konkurranse representerer.

Atea anser at et alternativ med en «offentlig godkjenning», en såkalt Green List, er langt bedre. Med Green List menes at tilbydere blir etter søknad gitt en tidsbegrenset godkjenning innen bærekraft. Det finnes flere tilsvarende offentlige godkjenningsordninger som f.eks.

- sentral godkjenning for entreprenører i bygge- og anleggsbransjen
- NOKUT-godkjenning
- StartBANK
- sikkerhetsgraderte anskaffelser

Atea foreslår at det etableres en nasjonal godkjenningsordning av IT-leverandører til offentlige anskaffelser som innebærer at godkjente virksomheter har dokumentert tilstrekkelige egenskaper som en ansvarlig leverandør knyttet til:

- Økonomisk soliditet
- Etterlevelse av offentlige økonomiske forpliktelser
- Kvalitetsledelse
- Bærekraftstrategi, -planer og resultater
- Evne og forpliktelse til å etterleve generelle bærekraftforpliktelser

Fordelene av en slik ordning vil være betydelige:

Fordeler for oppdragsgivere	Fordeler for leverandører
• Vesentlig redusert ressurspådrag i hver konkurranse gir en stor samlet effekt for hver oppdragsgiver og også for offentlig sektor. • Enklere konkurransegjennomføring med økt fokus på anskaffelsen og færre avbrutte/påklagede konkurranser. • Økt konkurranse. • Effektiv informasjonsdeling mellom oppdragsgivere. • Mer bærekraft i offentlige anskaffelser. • Økt evne til å forbedre en bransje. • Forenkle leverandøroppfølgingen.	• Vesentlig redusert ressurspådrag i hver konkurranse gir en stor samlet effekt for hver leverandør og for privat sektor. • Likere konkurransevilkår. • Mer forutberegnelige konkurranser. • Lettere for SMB-sektoren å være med i offentlige konkurranser. • Enklere å kunne påvirke produsentleddet. • Forenkle avtaleoppfølging.

Videre anser Atea at en slik godkjenningsordning også kan bidra til å lette arbeidet med digitalisering av offentlige anskaffelser i større skala.

Bare for å poengtere: sentral godkjenning må være en mulighet, men ikke en forutsetning for å være med i offentlige anskaffelser.

Atea har i vedlegg 5 beskrevet et mulig alternativ for leverandørgodkjenning.

Vedlegg 1: Forslag til reviderte kontraktsvilkår for ivaretagelse av menneskerettigheter

1. Formål

Hensikten med disse særskilte kontraktsvilkårene er å sikre ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet i hele kontraktperioden.

2. Rang

Disse vilkårene går foran andre vilkår som er inngått mellom partene.

3. Leverandørens plikter

Leverandøren skal etterleve og respektere følgende (* er minstekrav)

a) Internasjonale erklæringer, resolusjoner og konvensjoner:

- ☒ FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter *
- ☒ FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) *
- ☒ OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv *
- ☐ FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter
- ☐ FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter
- ☐ FNs konvensjon om urfolks rettigheter
- ☐ FNs erklæring om nasjonale minoriteters rettigheter
- ☒ FNs konvensjon mot korrupsjon *
- ☐ FNs konvensjon om biologisk mangfold
- ☐ FNs resolusjon om retten til å leve i et rent, sunt og bærekraftig miljø
- ☐ FNs protokoll om vann og helse
- ☒ FNs konvensjon mot kvinnediskriminering *
- ☒ ILOs konvensjoner om forbud mot tvangsarbeid (29 og 105) *
- ☒ ILOs konvensjoner om forbud mot barnarbeid (138, 182 og 146) *
- ☒ ILOs konvensjoner om forbud mot diskriminering (100 og 111) *
- ☒ ILOs konvensjoner om ivaretagelse av helse, miljø og sikkerhet (155 og 187) *
- ☒ ILOs konvensjoner om organisasjonsfrihet, fagforeningsrettigheter og retten til kollektive forhandlinger (87, 98, 135 og 154) *
- ☐ ILOs konvensjon om urfolks rettigheter (169)
- ☐ ILOs konvensjon om vold og trakassering i arbeidslivet (190)
- ☐ ILOs konvensjon om fastsettelse av lønn (131)
- ☒ Europarådets konvensjon mot korrupsjon *
- ☐ Genèvekonvensjonene om internasjonal humanitærrett
- ☐ Haag-konvensjonene om internasjonal humanitærrett

b) Nasjonalt lovverk:

- ☒ Arbeidsmiljølovgivningen i land som omfattes av verdikjeden (se under) *
- ☐ Norsk lovverk for bruk av lærlinger
- ☒ Norsk lovverk for å hindre arbeidslivskriminalitet og sosial dumping *

- ☒ Norsk lovverk for å sikre lønns- og arbeidsvilkår *
- ☒ Norsk lovverk for å unngå handel direkte eller indirekte med selskaper eller enkeltpersoner som er svartelistet ut fra nasjonale eller internasjonale sanksjoner, eller som må avvises ut fra nasjonale avvisningsgrunner i offentlige anskaffelser *
- ☐ Åpenhetsloven

Disse forpliktelsene gjelder følgende deler av verdikjeden (* er minstekrav):

- ☐ Uttak av råmaterialer, tilførsel av gjenvunnede råmaterialer, smelting og raffinering
- ☐ Design
- ☐ Komponentproduksjon
- ☒ Produktsammenstilling *
- ☒ Transport og distribusjon fra produktsammenstilling til kunden *
- ☒ Leveranse og installasjon *
- ☒ Støtte til kundens bruk *
- ☐ Innsamling, ombruk, gjenbruk, resirkulering, forbrenning, deponering og gjenvinning

Leverandøren skal aktivt følge opp sine forpliktelser på følgende måte (* er minstekrav):

- ☒ Ha et kvalitets- og ledelsessystem som sikrer at forpliktelsene ivaretas *
- ☒ Gjennomføre og fremvise aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper om ansvarlig næringsliv som innebærer *
 - Forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer
 - Kartlegge og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser
 - Iverksette egnede tiltak for å stanse, forebygge og begrense negative konsekvenser
 - Kontrollere gjennomføring og resultater av tiltak
 - Informere berørte interessenter og rettighetshavere
 - Sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning
- ☒ Uten ugrunnet opphold varsle kunden om vesentlige brudd eller informasjon om særlige alvorlige forhold som gir grunn til mistanke om forhold i strid med det som skal etterleves for de varer som skal leveres på avtalen. *
- ☒ På kundens forespørsel og innen tre uker foreta egenrapportering for ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold for de varer som skal leveres på avtalen. *
- ☐ På kundens forespørsel og innen tre uker fremvise dokumentasjon på avtalte (se over) deler av verdikjeden.
- ☐ Foreta egen oppfølging for sikre etterlevelse av de forpliktelser (se over) av de deler av verdikjeden (se over), og på forespørsel fra kunden gi en redegjørelse innen tre uker.
- ☐ Foreta oppfølging gjennom uavhengig tredjepart for sikre etterlevelse av de forpliktelser (se over) av de deler av verdikjeden (se over), og på forespørsel fra kunden gi en redegjørelse innen tre uker.
- ☐ Foreta oppfølging gjennom bransjeorganisasjoner for sikre etterlevelse av de forpliktelser (se over) av de deler av verdikjeden (se over), og på forespørsel fra kunden gi en redegjørelse innen tre uker.
- ☒ Aktivt samhandle med kunden om å sikre ivaretagelse menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. *

4. Kundens plikter

Kunden skal aktivt bidra til at leverandøren kan ivareta sine forpliktelser (jf. pkt. 3).

Kunden skal ikke pålegge leverandøren urimelige eller byrdefulle vilkår eller oppgaver, og skal tolke leverandørens etterlevelse på en ikke ufordelaktig måte der det er rimelig.

5. Sanksjoner

Partene skal gjennom dialog samhandle for å sikre tilfredsstillende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i verdikjedene som omfattes av avtalen (jf. pkt. 3).

Kunden skal kunne anvende følgende sanksjoner ved omfattende og klare brudd på disse vilkårene, herunder klare mangler i dokumentasjon og oppfyllelse av forpliktelser (jf. pkt. 3) (* er minstekrav):

- ☒ Leverandøren skal sende manglende dokumentasjon innen tre uker. *
- ☒ Leverandøren skal innen tre uker fremlegge en tiltaksplan for når og hvordan brudd på kontraktsvilkårene skal rettes. Tiltakene skal være rimelige sett i forhold til bruddets art og omfang. Kunden skal godkjenne tiltaksplanen og dokumentasjon på rettelser. *
- ☒ Kunden kan kreve midlertidig stans i hele eller deler av leverandørens leveranser ved grov uaktsomhet fra leverandørens side. Ved stans vil ikke erstatningskjøp som foretas fra en tredjepart anses som kontraktsbrudd. *
- ☐ Leverandøren skal bytte ut underleverandører i den avtalte verdikjeden (jf. pkt. 3) som har utvist grov uaktsomhet, og der partene er enige om at denne underleverandøren ikke er i stand til innen rimelig tid å bringe brudd eller uaktsomhet i orden.
- ☐ Leverandøren skal betale dagbot i samsvar øvrige kontraktsvilkår i situasjoner hvor leverandøren ikke innen rimelig tid ikke fremlegge en tiltaksplan for å rette opp kontraktsbrudd eller at tiltaksplanen ikke blir overholdt for forhold som leverandøren råder over. Dagboten varer frem til tiltaksplan er godkjent av kunden eller at ikke-overholdte tiltak er godkjent utført av kunden.
- ☒ Ved grov uaktsomhet fra leverandørens side relatert til kontraktsvilkårene (jf. pkt. 3), og etter at leverandøren er gitt rimelig anledning til å utbedre kontraktsbrudd, kan kunden si opp hele leveranseavtalen med leverandøren. Kunden kan ikke si opp avtalen før leverandøren har blitt rimelig anledning til å utbedre kontraktsbrudd. *

Vedlegg 2: Forslag til kvalifikasjonskrav for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet

Tema for kvalifikasjonskrav	Ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet
Formål	Oppdragsgiver er forpliktet i samsvar med lov om offentlige anskaffelser § 5, inngåtte internasjonale konvensjoner, tiltrådte FN-prinsipper og tiltrådte internasjonale sanksjoner å ivareta menneskerettigheter i alle offentlige anskaffelser.
Kvalifikasjonskrav	Leverandøren skal dokumentere hvordan menneskerettigheter og seriøsitet ivaretas i verdikjeden for det som skal leveres i denne konkurransen.
Dokumentasjon	Leverandøren skal kortfattet beskrive: • Hvordan ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet er forankret i leverandørens virksomhetsstrategi og forretningsførsel. • Hvordan leverandøren i praksis vil sikre menneskerettigheter og seriøsitet knyttet til det som skal leveres i denne konkurransen og som ○ ivaretar menneskerettigheter og anstendige arbeidsfold i samsvar med inngåtte/tiltrådte internasjonale erklæringer og konvensjoner fra FN, ILO og Europarådet; ○ bidrar til bruk av lærlinger; ○ hindrer arbeidslivskriminalitet og sosial dumping; ○ sikrer anstendige lønns- og arbeidsvilkår; ○ fremmer innovasjon; ○ unngår å handle direkte eller indirekte med selskaper eller enkeltpersoner som er svartelistet ut fra nasjonale eller internasjonale sanksjoner, eller som må avvises ut fra nasjonale avvisningsgrunner i offentlige anskaffelser; ○ sikrer ansvarlig næringsliv inkludert sporbarhet verdikjeder i samsvar med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Tema for kvalifikasjonskrav	Forsyningssikkerhet
Formål	I en tid med internasjonal ustabilitet og generell risiko for ekstraordinære situasjoner ut fra krig, sikkerhetspolitiske kriser, handelskonflikter, naturkatastrofer, epidemier, borgerkriger, terrorisme, o l, er det viktig at leverandøren bidrar til å ha tilstrekkelig forsyningssikkerhet.

Kvalifikasjonskrav	Leverandøren skal dokumentere hvordan leverandøren vil bidra til forsyningssikkerheten for det som skal leveres i denne konkurransen.
Dokumentasjon	Leverandøren skal kortfattet beskrive hvordan leverandøren vil bidra til å ivareta forsyningssikkerheten på det som skal leveres i denne konkurransen, herunder • Leverandørens opplegg for risikovurdering og mitigering av potensielle og reelle påvirkninger på verdikjeden; • Leverandørens risikovurdering for negative påvirkninger på verdikjeden; • Leverandørens mitigerende tiltak for å håndtere negative påvirkninger på verdikjeden.

Vedlegg 3: Forslag til krav i kravspesifikasjonen for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet

Tema for krav	Ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet
Evalueringskrav	Oppdragsgiver er forpliktet i samsvar med lov om offentlige anskaffelser § 5, inngåtte internasjonale konvensjoner, tiltrådte FN-prinsipper og tiltrådte internasjonale sanksjoner å ivareta menneskerettigheter i alle offentlige anskaffelser. Leverandøren skal dokumentere hvordan menneskerettigheter og seriøsitet ivaretas i verdikjeden for det som skal leveres i denne konkurransen. Leverandøren skal beskrive: • Hvordan ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet er forankret i leverandørens virksomhetsstrategi og forretningsførsel. • Hvordan leverandøren i praksis vil sikre menneskerettigheter og seriøsitet knyttet til det som skal leveres i denne konkurransen og som ○ ivaretar menneskerettigheter og anstendige arbeidsfold i samsvar med inngåtte/tiltrådte internasjonale erklæringer og konvensjoner fra FN, ILO og Europarådet; ○ bidrar til bruk av lærlinger; ○ hindrer arbeidslivskriminalitet og sosial dumping; ○ sikrer anstendige lønns- og arbeidsvilkår; ○ fremmer innovasjon; ○ unngår å handle direkte eller indirekte med selskaper eller enkeltpersoner som er svartelistet ut fra nasjonale eller internasjonale sanksjoner, eller som må avvises ut fra nasjonale avvisningsgrunner i offentlige anskaffelser; ○ sikrer ansvarlig næringsliv inkludert sporbarhet verdikjeder i samsvar med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Tema for krav	Ivaretagelse av forsyningssikkerhet
Evalueringskrav	I en tid med internasjonal ustabilitet og generell risiko for ekstraordinære situasjoner ut fra krig, sikkerhetspolitiske kriser, handelskonflikter, naturkatastrofer, epidemier, borgerkriger, terrorisme, o l, er det viktig at leverandøren bidrar til å ha tilstrekkelig forsyningssikkerhet.

Leverandøren skal dokumentere hvordan leverandøren vil bidra til forsyningssikkerheten for det som skal leveres i denne konkurransen.

Leverandøren skal beskrive hvordan leverandøren vil bidra til å ivareta forsyningssikkerheten på det som skal leveres i denne konkurransen, herunder

- Leverandørens opplegg for risikovurdering og mitigering av potensielle og reelle påvirkninger på verdikjeden;
- Leverandørens risikovurdering for negative påvirkninger på verdikjeden;
- Leverandørens mitigerende tiltak for å håndtere negative påvirkninger på verdikjeden.

Vedlegg 4: Forslag til tildelingskriteria for ivaretagelse av menneskerettigheter og forsyningssikkerhet

Tema for tildelingskriteria	Ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet
Tildelingskriterium	Oppdragsgiver er forpliktet i samsvar med lov om offentlige anskaffelser § 5, inngåtte internasjonale konvensjoner, tiltrådte FN-prinsipper og tiltrådte internasjonale sanksjoner å ivareta menneskerettigheter i alle offentlige anskaffelser. Leverandøren skal dokumentere hvordan menneskerettigheter og seriøsitet ivaretas i verdikjeden for det som skal leveres i denne konkurransen. Leverandøren skal beskrive: • Hvordan ivaretagelse av menneskerettigheter og seriøsitet er forankret i leverandørens virksomhetsstrategi og forretningsførsel. • Hvordan leverandøren i praksis vil sikre menneskerettigheter og seriøsitet knyttet til det som skal leveres i denne konkurransen og som ○ ivaretar menneskerettigheter og anstendige arbeidsfold i samsvar med inngåtte/tiltrådte internasjonale erklæringer og konvensjoner fra FN, ILO og Europarådet; ○ bidrar til bruk av lærlinger; ○ hindrer arbeidslivskriminalitet og sosial dumping; ○ sikrer anstendige lønns- og arbeidsvilkår; ○ fremmer innovasjon; ○ unngår å handle direkte eller indirekte med selskaper eller enkeltpersoner som er svartelistet ut fra nasjonale eller internasjonale sanksjoner, eller som må avvises ut fra nasjonale avvisningsgrunner i offentlige anskaffelser; ○ sikrer ansvarlig næringsliv inkludert sporbarhet verdikjeder i samsvar med åpenhetsloven og OECDs retningslinjer.

Tema for tildelingskriteria	Ivaretagelse av forsyningssikkerhet
Tildelingskriterium	I en tid med internasjonal ustabilitet og generell risiko for ekstraordinære situasjoner ut fra krig, sikkerhetspolitiske kriser, handelskonflikter, naturkatastrofer, epidemier, borgerkriger, terrorisme, o l, er det viktig at leverandøren bidrar til å ha tilstrekkelig forsyningssikkerhet.

Leverandøren skal dokumentere hvordan leverandøren vil bidra til forsyningssikkerheten for det som skal leveres i denne konkurransen.

Leverandøren skal beskrive hvordan leverandøren vil bidra til å ivareta forsyningssikkerheten på det som skal leveres i denne konkurransen, herunder

- Leverandørens opplegg for risikovurdering og mitigering av potensielle og reelle påvirkninger på verdikjeden;
- Leverandørens risikovurdering for negative påvirkninger på verdikjeden;
- Leverandørens mitigerende tiltak for å håndtere negative påvirkninger på verdikjeden.

Vedlegg 5: Forslag til opplegg nasjonal leverandørgodkjenning

Hensikt

Som det fremgår av kapittel 4.5, bør det etableres en **nasjonal IT-leverandørgodkjenning** for å:

- Vesentlig redusere ressursinnsatsen til offentlige oppdragsgivere og tilbydere.
- Redusere omfanget av konkurransegrunnlag og tilbud.
- Bidra til økt bærekraft i offentlige anskaffelser.
- Gi økt forutberegnelighet i offentlige konkurranser.
- Redusere behovet for spesialkompetanse innen bærekraft til offentlige oppdragsgivere.
- Forbedre bransjer som har utfordringer med bærekraft.
- Forenkle leverandøroppfølgingen for offentlige oppdragsgivere og leverandører.

Hva

Den foreslåtte nasjonale leverandørgodkjenningen innebærer at leverandører har, basert på innsendt tilfredsstillende informasjon, blitt godkjent som leverandør til offentlig sektor, og kan bruke denne godkjenningen i tilbud til offentlige oppdragsgivere i konkurranser som krever oppdragsgiveres godkjenning innen spesifikke områder.

Hvordan

Ordningen består av tre deler:

- Oppnå leverandørgodkjenning.
- Anvende leverandørgodkjenning.
- Opprettholde leverandørgodkjenning.

Dette er beskrevet under.

Oppnå leverandørgodkjenning

Leverandører som ønsker nasjonal leverandørgodkjenning, må sende inn digitalt informasjon og dokumentasjon:

Tema	Hva
Økonomisk soliditet	• Firmaattest • Revisorgodkjent årsregnskap • Kredittvurdering utstedt av uavhengig tredjepart
Etterlevelse av offentlige økonomiske forpliktelser	• Skatteattest
Kvalitetsledelse	• Sertifikat om kvalitetsledelse utstedt av uavhengig tredjepart
Bærekraftstrategi, -planer og -resultater	• Egenerklæring med vedlegg om bærekraft
Evne til å etterleve generelle bærekraftforpliktelser	• Utfylt spørreskjema med vedlegg

Basert på innleverte opplysninger og dokumentasjon, foretar godkjenningsmyndigheten en vurdering som enten resulterer i en godkjenning eller et begrunnet avslag (avslåtte søknader danner grunnlag

for fornyet søknad med forbedret dokumentasjon). Det er godt mulig å anvende en uavhengig tredjepart (f eks revisor) for å avlaste godkjenningsmyndigheten.

Godkjenning gis i et godkjenningsbevis med et godkjenningsnummer.

Anvende leverandørgodkjenning

Oppdragsgivere tilpasser konkurransegrunnlag for å forenkle konkurranser og tilrettelegge for anvendelse av godkjenning for de deltakerne som har dette.

Tilbydere bruker godkjenningsbevis eller bare godkjenningsnummeret i de delene av tilbud som ellers ville kreve omfattende dokumentasjon og opplysninger.

Offentlige oppdragsgivere kan verifisere godkjenningen hvis ønskelig ved oppslag i det nasjonale leverandørgodkjenningsregisteret eller ved henvendelse til godkjenner.

Leverandører kan verifisere godkjenninger ved oppslag i det nasjonale leverandørgodkjenningsregisteret digitalt.

Opprettholde leverandørgodkjenning

Leverandør oppdaterer informasjonen og dokumentasjonen i leverandørregisteret basert på automatiserte purringer. Godkjenner foretar stikkprøver på oppdatert informasjon for å sikre korrekthet.

Purringer som går ut, innebærer at godkjenning trekkes tilbake.